

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет адвокатури та антикорупційної діяльності
Кафедра організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури

АДВОКАТУРА: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ ТА МАЙБУТНЄ

**МАТЕРІАЛИ
XV Міжнародної
науково-практичної конференції**

*14 листопада 2025 року,
м. Одеса*

Одеса
«Юридична література»
2025

УДК 347.965(477)(063)
A288

Редакційна колегія:

Н. М. Бакаянова (голова), завідувачка кафедри організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури;
С. К. Костенко, професор;
І. О. Кісліцина, доцент;
М. О. Кравченко, доцент;
О. Г. Свіда, доцент;
П. М. Синицин, доцент;
О. О. Храпенко, доцент;
Л. П. Нестерчук, старший викладач;
Р. Р. Щербатий, асистент

Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол № 3 від 15 жовтня 2025 р.)

Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матеріали XV Міжнародної науково-практичної конференції (м. Одеса, 14 листопада 2025 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.), І. О. Кісліцина, М. О. Кравченко [та ін.]. — Одеса : Юридична література, 2025. — 664 с.

ISBN 978—966—419—456—0

У збірнику містяться матеріали доповідей XV Міжнародної науково-практичної конференції «Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє», яка відбулася 14 листопада 2025 р. у Національному університеті «Одеська юридична академія». Доповіді учасників присвячені актуальним питанням адвокатури і здійснення адвокатської діяльності в Україні, історії адвокатури, діяльності Національної асоціації адвокатів України, проблемам і перспективам розвитку адвокатського самоврядування, правилам адвокатської етики та юридичній відповідальності адвокатів, зарубіжному і міжнародному досвіду організації та діяльності адвокатури.

УДК 347.965(477)(063)

Відповідальність за зміст та достовірність поданого матеріалу несуть учасники конференції, їхні наукові керівники та рецензенти, які рекомендували ці матеріали до друку.

ISBN 978—966—419—456—0

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2025

Список використаної літератури

1. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/5076-17#Text>
2. Островська М. Практика ЄСПЛ в контексті обшуків у адвокатів. *Юридичний вісник*. 2016. Вип. 33. URL : <https://unba.org.ua/publications/1730-praktika-espl-v-konteksti-obshukiv-u-advokativ.html>
3. Німітц проти Німеччини: Рішення ЄСПЛ. Українська правнича фундація. 1992. URL: <http://eurocourt.in.ua/GetArticlesByCategory.asp?CategoryId=2> (дата звернення: 30.11.2023).
4. Бабенко А. В., Федорончук І. М. Втручання у діяльність захисника чи представника особи: кримінологічний і кримінально-процесуальний виміри. *Юридичний бюлетень*. 2020. № 15. С. 104–111.
5. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>
6. Богатир В. Офіційно правоохоронці не порушують прав адвокатів. Чому так? *Юридична газета*. 2023. URL: <https://pravo.ua/ofitsiino-pravookhorontsi-ne-porushuiut-prav-advokativ-chomu-tak-bloh-volodymyra-bohatyria/>

Науковий керівник: доцент кафедри юстиції Навчально-наукового інституту права Київського національного університету імені Тараса Шевченка, кандидат юридичних наук *Кухнюк Дмитро Володимирович*

Яцишена К. А.

студентка 2-го курсу факультету
адвокатури та антикорупційної діяльності
Національного університету «Одеська юридична академія»

ОКРЕМІ ПИТАННЯ УКЛАДЕННЯ АДВОКАТОМ ДОГОВОРУ З КЛІЄНТОМ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

24 лютого 2022 року на всій території України Указом Президента № 64/2022 [1] було запроваджено воєнний стан, який залишається чинним і дотепер. Відповідно до статті 1 Закону України «Про правовий режим воєнного стану», воєнний стан визначається як особливий правовий режим, що запроваджується на всій території держави або в окремих її регіонах у разі збройної агресії, загрози нападу чи небезпеки державній незалежності й територіальній цілісності України. Його метою є надання державним органам, військовому командуванню, військовим адміністраціям і органам місцевого самоврядування додаткових повноважень, необхідних для відсічі агресії, забезпечення національної безпеки та усунення загроз державній незалежності. Водночас запровадження воєнного стану може передбачати тимчасові обмежен-

ня конституційних прав і свобод громадян, а також прав та інтересів юридичних осіб, із чітким визначенням строків дії таких обмежень [2].

Конституція України [3] та Закон України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» (далі також — Закон № 5076-VI) [4] не містять положень, які б змінювали правовий статус адвокатури у цей період. Проте адвокатура як недержавний самоврядний інститут функціонує в тісному зв'язку із суспільством, тому, без сумніву, воєнний стан, який вплинув на всі сфери суспільного життя, змінив й діяльність адвокатури. Умови здійснення адвокатської діяльності під час війни також зазнали певних організаційних коректив, змінилися форми надання правничої допомоги адвокатами.

Важлива роль у здійсненні адвокатської діяльності належить адвокатській етиці. У Правилах адвокатської етики [5], зокрема в розділі III, визначено основні принципи взаємовідносин між адвокатом і клієнтом, які наразі адаптовані до сучасних умов воєнного стану шляхом розроблення відповідних рекомендацій та роз'яснень Національною асоціацією адвокатів України.

Стаття 15 Правил адвокатської етики передбачає, що договір про надання правової допомоги може бути укладений як самим клієнтом, так і іншою особою, яка діє в його інтересах. При цьому згода клієнта на представництво не завжди є обов'язковою на момент укладення договору. У частині 2 вказаної норми встановлено: «Якщо договір про надання правової допомоги укладено на користь клієнта іншою особою, яка діє в його інтересах, адвокат зобов'язаний отримати підтвердження згоди клієнта на надання йому правової допомоги цим адвокатом виключно у випадку, якщо цього вимагає закон».

Водночас, відповідно до Рішення Ради адвокатів України № 56 від 12 квітня 2019 року «Про затвердження роз'яснення щодо отримання адвокатом від клієнта згоди на укладення договору про надання правової допомоги», адвокат зобов'язаний отримати письмову згоду клієнта на надання правової допомоги у найкоротший можливий термін [6].

В умовах війни зазначений підхід набув особливого значення. Мільйони українців були змушені залишити свої домівки або виїхати за кордон, що ускладнило їхню можливість особисто звертатися до адвоката. У зв'язку з цим випадки, коли договір про надання правничої допомоги укладає інша особа в інтересах клієнта, стали значно поширенішими. Проте для запобігання можливим зловживанням важливо забезпечити належний контроль, щоб така особа не використовувала договір у власних інтересах чи на шкоду клієнту, особливо в умовах окупації або на деокупованих територіях.

У зв'язку з цим адвокат, який укладає договір про надання правничої допомоги через іншу особу, має докласти максимум зусиль для отримання згоди клієнта та підтвердження цього факту. Якщо ж через

об'єктивні обставини згоду клієнта отримати неможливо, адвокат повинен переконатися, що виконання договору відповідає інтересам клієнта і не суперечитиме їм у майбутньому. Хоча такі заходи не можуть повністю виключити зловживання, вони сприятимуть зміцненню довіри до адвокатури та підвищенню її авторитету в українському суспільстві.

Адвокат під час здійснення своєї професійної діяльності не має права використовувати заборонені законом або Правилами адвокатської етики способи та засоби захисту. Йому заборонено спонукати свідків до надання завідомо неправдивих показань, застосовувати незаконні методи впливу на іншу сторону чи свідків, зокрема через погрози або шантаж. Адвокат не повинен використовувати особисті зв'язки чи особливий статус для прямого або опосередкованого тиску на суд чи інші органи, перед якими він представляє інтереси клієнта. Забороняється використовувати інформацію, отриману від колишнього клієнта, якщо вона є конфіденційною та охороняється законом, а також застосовувати будь-які інші засоби, що суперечать чинному законодавству або Правилам адвокатської етики (ст. 25 Правил адвокатської етики) [5].

Водночас адвокат має право і навіть обов'язок використовувати недоліки, прогалини або суперечності у законодавстві, якщо це сприяє ефективному захисту інтересів клієнта та не порушує етичних стандартів професії. Засоби, які застосовуються для захисту, зокрема тактичні та психологічні прийоми, повинні бути морально виправданими і відповідати вимогам професійної та судової етики. Недопустимим є безпідставне підривання авторитету прокурорських, слідчих, судових чи інших органів.

Адвокат повинен роз'яснити клієнту свій обов'язок дотримуватись норм професійної етики, що означає й неможливість використання отриманої інформації для приниження честі, гідності або ділової репутації обвинувачених, потерпілих, свідків та інших осіб. Ці етичні вимоги є важливими і на етапі прийняття доручення клієнта, коли професійні відносини між адвокатом і особою, яка потребує правової допомоги, лише формуються.

Порядок захисту від кримінального обвинувачення, у тому числі у справах про військові злочини, має свої особливості. Відповідно до Кримінального процесуального кодексу України, не допускається відмова від захисника у випадках, коли його участь є обов'язковою. Якщо підозрюваний або обвинувачений відмовляється від послуг адвоката і не залучає іншого, захисник призначається у порядку, визначеному статтею 48 КПК України. При цьому адвокат може відмовитись від виконання своїх обов'язків лише за наявності визначених підстав: існування обставин, що виключають його участь у кримінальному провадженні; розбіжності з клієнтом щодо обраної тактики захисту (крім випадків, коли участь адвоката є обов'язковою); умисне

невиконання клієнтом умов договору або порад адвоката; недостатня кваліфікація для ведення особливо складного провадження [6].

Незважаючи на те, що КПК України прямо не забороняє адвокату відмовлятися від прийняття доручення, це питання врегульовано Законом № 5076-VI. Згідно з пунктами 2, 3 і 5 статті 28 цього Закону, адвокат не може укласти договір про надання правничої допомоги або зобов'язаний відмовитися від його виконання у випадках, коли бажаний клієнтом результат або засоби його досягнення є незаконними, суперечать моральним засадам суспільства, присязі адвоката чи правилам етики. Відмова також є обов'язковою, якщо адвокат уже брав участь у відповідному провадженні й підлягає відводу згідно з процесуальним законом, або якщо він є родичем чи членом сім'ї посадової особи, яка бере участь у розгляді цієї справи [4].

Отже, в умовах війни професійна компетентність та соціальна відповідальність адвоката набувають особливого значення. Взаємодія адвоката з клієнтом повинна ґрунтуватися на принципах адвокатської діяльності, у тому числі принципах адвокатської етики. Дотримання цих принципів є обов'язковим для адвоката вже на стадії укладення договору з клієнтом, слугує запорукою ефективного захисту прав клієнта, підвищення авторитету адвокатури та зміцнення довіри до правової системи загалом.

Список використаної літератури

1. Про введення воєнного стану в Україні: Указ Президента України від 24.02.2022 № 64/2022. URL: <http://surl.li/bnmzp>
2. Про правовий режим воєнного стану: Закон України від 12.05.2015 № 389-VIII. URL: <http://surl.li/blyne>
3. Конституція України. Відомості. Верховної Ради України (ВВР). 1996. № 30. с. 141
4. Про адвокатуру та адвокатську діяльність: Закон України від 05.07.2012 № 5076-VI. URL: <http://surl.li/bvzhp>
5. Правила адвокатської етики: затверджені Звітно-виборним з'їздом адвокатів 09.06.2017, зі змінами, затвердженими З'їздом адвокатів України 15.02.2019. URL: <http://surl.li/bvzhu>
6. Про затвердження роз'яснення щодо отримання адвокатом від клієнта згоди на укладення договору про надання правової допомоги: Рішення Ради адвокатів України № 56 від 12.04.2019. URL: <http://surl.li/ffrwa>
7. Кримінальний процесуальний кодекс України: Закон України від 13.04.2012 № 4651-VI. URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4651-17#Text>

Науковий керівник: завідувач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури Національного університету «Одеська юридична академія», доктор юридичних наук, професор, заслужений юрист України **Бакайнова Нана Мезенівна**